

ACC. N:R.

M6226:1-20.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking,
Härad: Handbörds. Adress: Furåkra, "Kråksmåla."
Socken: Kråksmåla. Berättat av: G. A. Käck.
Uppteckningsår: 1939. Född år 1845 i Kråksmåla socken.

Uppteckningen rör

Arbetslöshet, Herredagar,
Tattare och Piggare m. m.

Vol: 4

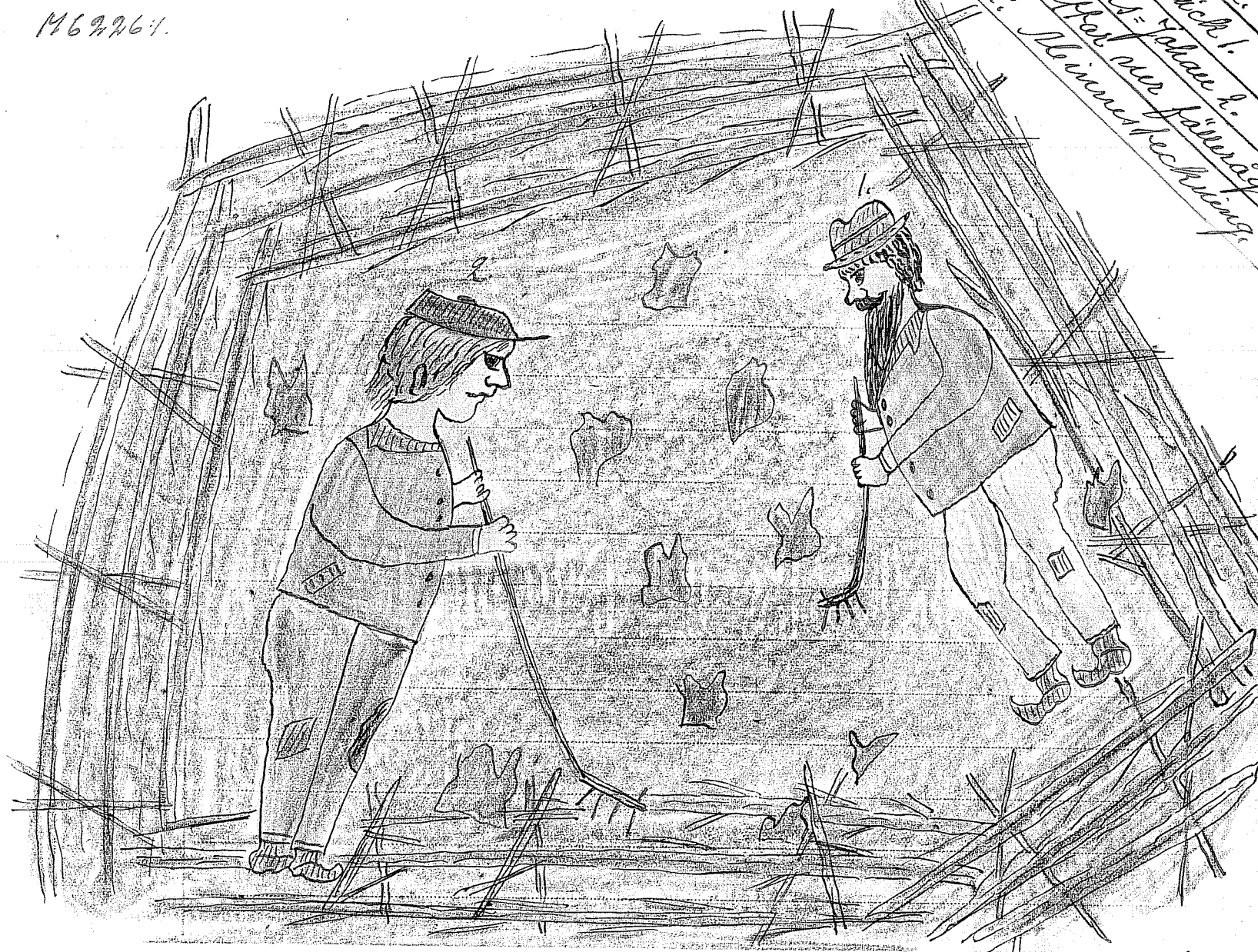
Fidor: 86-73.

/teckning.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

M 62264.

N:o 19.
S. A. Kieck.
Shines-Johann h.
Kraftat och fämräg
1887. Minnesbehandling.

ACC. N:R.

H6926:2

Landskap: Småland.

Härad: Ålandsbörd.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av:

Carl Viking,

Adress:

Furåkra, Kråksmåla.

Berättat av:

S. A. Käck.

Född år

1845, i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

F. d. Järnvägsbåsen m. m. Gustav Adolf Käck, född den 6/11 1845 i byn Thorshult, Kråksmåla socken, Kalmar-Län. Död 1938 i Ålderdaams hemmet i Kråksmåla. I sin krafts dagar var Käck en typ för kallar. Stor, stark och oförskräckt. Betade någon "kallar-Båsen", så sade han alltid, "Nu å lå vinkat;" och pröfa den, som kom hans "släggos" (knytnävar) förnära, då han var vred. Käck var rättvis och ordentlig, talde aldrig fusk och lägnor, ägde ett ovanligt gott minne och var vittberest. Han berättade gärna sina upplevelser och dölde aldrig på sanningen. Vi låta den präktige "Bussen" tala fastän han är död.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6226:3

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
 Härad: Handbördh. Adress: Furåkra, ^m Kråksmåla.
 Socken: Kråksmåla. Berättat av: G. F. Näck.
 Uppteckningsår: 1939. Född år 1845. i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5.) Före tiden 1850. förekom att fattiga arbet-⁽⁵⁶⁾
 re ofta från våra bygder i socknarna härskä-
 des sökte arbeten på annan ort. Från Kråks-
 måla socken var arbets sökande särskilt
 stort. I Ålgö har alltid varit mera indu-
 striarbete och sådant gav och ger arbete åt
 mycket folk. Många komma på vintern från
 Kråksmåla till Ålgö för att "Ikräda" (Bila)
 Tralkar och sparrar åt bönderna. Kost och lo-
 gi fingo som hos den bonde som arbetade åt
 för 16. skilling på dag. Arbetarna voro 2. och
 2. i sällskap. Man "bilade" för visst pris på sin-
 1. 1½ och 2 öre alnen beroende på furornas grov-
 lek. Man fjärvade 1 riksdaler på vinter dag men

ACC. N:R. M 6276:4.
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Handbords. Adress: Furåkra, "Kråksmåla.
Socken: Kråksmåla. Berättat av: P. A. Käck.
Uppteckningsår: 1939. Född år 1845. i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det var 67öre över ren kost och logi vore betald⁵⁰
ta; det blev mera än "I lå 14 timmars arbetsdag
på sommaren för 50öre och kost och därtill
hålla sig med tie." På våren erhölls arbe-
te för många genom att hugga "Färdslä" för 75öre
hundra, står för 67öre hundra och hägna gär-
desgård och därtill kuedja och lägga hankar
för 3öre habet, då kunde en god hängsnackin-
na "40 kost gårdsgård på 14 timmars arbets-
dag, men då hjälpte han 1kr. 20öre. Det var styp
dagpenning den tiden, när 32öre var dänräk-
nat för "kost och logi, så återstod 88öre," så va
styp dagpenning." Odlingarbete före tiden
1850. var mest att "bryta åker." Detta arbete

ACC. N.R.

M6226:5.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking.

Härad: Hantebörd.

Adress: Furåkra "Kråksmåla".

Socken: Kråksmåla.

Berättat av: P. A. Räck.

Uppteckningsår: 1939.

Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

betalades visst för "Skäppeland" (en areal av ⁽⁵⁸⁾
256 kvadratfemmar.) För medelvärt sådant
arbete betaltes 15 kr: "Skäpplandet." 2 kraftiga
personer fingo tillhopa arbete 6 dagar vardera.
Alltså 1 kr. och 12 skilling på man för 12 timmars
dag, då man "kosthöll" sig. Skulle man redan
med "Rullbjörn" rödja bort stenarna, så fick
man ytterligare 10 riksdaler, summa 25 riks-
daler för i "Skäppeland" åker färdigt att beäras.
Ett annat sätt var också att låm som odlade
de åker fick så och skörda åkern de 4 för-
sta åren, och sen övergick den till joråga-
ren. Det riksnämnda sättet lönade sig bäst-
re, blott arbetarna hade så stort kapital i

ACC. N:R.

M 6226:6.

Landskap: Småland.

Härad: Handbörds.

Socken: Kräksmåla.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av:

Carl Viking.

Adress:

Furåkra "Kräksmåla.

Berättat av:

P. A. Räck.

Född år

1895 i Kräksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

pickau att dom kunde invänta första (59)
skörden. Ett annat arbete var att åtbön-
der och på herrgårdar hugga "Kaluafällor"
-(svedjeland.) Se arbetande (vanligen) & hugga
ner buskar, och träd och kvistade dem och
när den fädda skogen var torr tände man
eld därpå. Det grävsta, som ej brann röj-
des bort och därav hägnades "Råg" kring
fällan. Sen såddes svedjelandet med
höstrog, som revs ner i askan och jorden
med "krattor". Rågen skördades med skä-
ra. Se, som huggit fällan skulle även
hanträska rågen, rissla och kasta den. Så
finga dom i arbetslän hälofen av råg, kalu

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6226:7Landskap: Småland.Upptecknat av: Carl VikingHärad: Handbörds.Adress: Turåkra, ^m Kråksmåla.Socken: KråksmålaBerättat av: G. A. Käck.Uppteckningsår: 1939.Född år 1845. i Kråksmåla socken.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och agnar, men banden och Fällhuggarna ⁽⁶⁰⁾ skulle bestå hälften vardera av uträdet. Ett annat arbete var att "Tröska för" "Skäppa". Man plögade vara 2 fullgoda karlar. Man började i 6ta kl. 2. på morgonen, så hela vinfredagen till kl. 4. på e. m. På riskade kastade och bar man säden från logen till kl. 8. på kvällen. Alltså 18 timmars dag. Så hade 2 man tillhoppa fjänat en skäppa råg vård 1850. "15 daler" (= 2 kr. 50 öre.) Man erhöll var 11ta skäppa i Tröskelän, men måste hålla sig själv med kost. Var rågen givande så fick man 11-va skäppor efter 11-va "Tra

ACC. N:R.

146226:8.

Landskap: Småland.

Härad: Handbörds.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av:

Erl. Viking.

Adress:

Turåkra, "Kråksmåla.

Berättat av:

P. A. Häck.

Född år

1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

var. "En frave 24 neckar=(sädskärvar)"men det
vart hårt dagsverk. Obs! Vid tiden 1855 bör-
jade man hos oss bygga cirkelsågar, som
drevos vid vattenfall. Så gick det rätt
bra att såga. Bräder och plank bliva efter-
frågade och många finga arbete med
himmerkuggning i skogen, andra finga
bära bräder och plank vid sågverken. Så
kunde en duktig "Bärare nå upp till (kr:
45 öre på tolv himmars arbetsdag, det var
storartat att hava 1,25 örer på dag. Obs! En
plankbärares kost gick då till 50 öre på
dag, "ty han måste hava mera sabel
om han skulle hårdas ut med det tunga

ACC. N:R. M 6226:9.Landskap: Småland.Upptecknat av: Carl Viking,Härad: Hean dbörs.Adress: Furåhra & Kråksmåla.Socken: Kråksmåla.Berättat av: P. A. Räck.Uppteckningsår: 1939.Född år 1945. i Kråksmåla sockna.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

arbetet. Obs! Sprängningsarbeten och (62.
Säkergrävning bliva av Betydelse först
omkring 1860-talet, då Synasnit kom
i bruk hos oss. Före den tiden var någon
rationell dikning omöjlig. Men då bör-
jade man gräva kanaler och sänka
Vattensjuka myrar och mossar och Odla
mycket. En arbetsförmän (P. A.) roppe
in på "Yntipinör" En större grävning
till viss summa. Sen tog han in i sittar-
betlag cirka 12-15. eller 20 personer och höll
dem helt med verktyger. Kunde arbetsla-
get i arbetets närhet få hyra en Öde band-
stuga var det bra, annars byggde man

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

146226:10.

Landskap: Småland.

Härad: Handbörds.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Viking.

Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Berättat av: G. H. Käck.

Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig en "Barack" av bräder och murade en^{63.}
spis, ty kokspisar fanns ej vid den tiden.
På satta man opp "Kaffar" av bräder och lade
kolan däri och så var sängen färdig. Mat
lagades i den öppna spisen. Någon kok-
ska fanns ej, ingen flicha på jorden ville
lagat mat åt sådan "Bus". Vi fingo all
klara oss själva. Jag har sjölt, fäst-
nare i tiden, varit "Rallare" i Salarna på
banan Falun - Vansbro, på Stockholm -
Nynäs i Södertörn, på Sala - Gävle - Gus-
tinge m. f. m. f. Nej "Rallare-Gjävlar"na
voro ett folk för sig. vår princip var att
vara hövliga mot alla, om vi blevo höfligt

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6926-11.

Landskap: Småland.

Härad: Handbörds.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1989.

Upptecknat av: Carl Vikberg.

Adress: Furåkra "Kråksmåla."

Berättat av: G. A. Käck.

Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

bevänta, men vi begade oss för ingen. (64)
Vid tiden 1886.-1892. kunde Rallaren på
10 = timmars dag tjäna 4,50 till 5,10. Det har
jag upplevat. Påst tjände vi som vora
vana i "Borrning", sen var det särskild
"Laddre Bas, som laddade och sprängde." Parac-
ker, verktyg, madras och jilt fick ralleren
fritt av det bolag, som byggde banan.
Förmannen = (Lagets bas) fick 10 öre på man
och dag, sen fick han samma dagavlönning,
som vi. När sagesman G. A. Käck var Bas 10
år tidigare, så tjänades på 12 timmars dag
4,25 - 4,50, men rallarlivet var då, som
när jag var ute i yr och "Lekte rommen å väg."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6226:12

Landskap: Småland.

Härad: Handboöds.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Viking.

Adress: Suråkra, Kråksmåla.

Berättat av: E. A. Häck.

Född år 1845. i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När det gällde smärre arbeten som handgrävning för odling av mossar hos oss, så höll Baren alla verktyger och dynamit själv, så betalte han dagpenning åt arbetsfolket. Vid tiden 1895. fingo våra arbetare för 10 timmars dag 2,75 - 3 kr.; men vid tiden 1880. endast 1,75 - 2. kronor för 12 timmars dag, enligt E. A. Häck uttalar. Och i de stora arbetslagen vid banorna vara vi upp till 50 man i varje arbetslag, men mindre också. Holöningsdag var den 10 eller 15. i varje månad. När man hos oss började på allvar odla mossar, så blev det mycket s.k. "Spärdikning" i dyn

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. M6226:13.
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Vikberg,
Härad: Handbörds. Adress: Turåkra, "Kråksmåla"
Socken: Kråksmåla. Berättat av: G. H. Käck.
Uppteckningsår: 1939. Född år 1845: i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

inuti den pillärade odlingen. Sen delades
opp i s.k. "Rutor." "Spärdiken" hölls en dag
vid av 30 tum, djups 30 tum och bottenvids
12 tum. För grävning av sådana diken
betaltes tiden 1870 högst 6 öre på pannen,
en god dikare kunde på 12 timmars
arbetsdag gräva 50 pannar, men då
"fick han ligga 4." Det blev 3 kr: men det
gick ej varje dag. Sådant arbete hette
"ackördsarbete." Här förekom i dessa arbe-
ten inget (innatura), men ville bonden på-
ja matvaror till arbetaren, som ofta hände,
så var priset vid bemälda tid t.ex. 25 öre
för en kaka osiktat rågbröd om 4 skålpund.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6926:14

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Handbörds.

Adress: Furåkra Kråksmåla.

Socken: Kråksmåla.

Berättat av: G. A. Käck.

Uppteckningsår: 1989.

Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1. skålpund fläsk (salt) 40 öre. En kanna mjölk⁽⁶⁸⁾
17 öre. 1 skålpund smör 50 öre o. s. v. Obs! "Herrar-
bete." = (Herredagar.) Särskilt är i föregående
Volym till en del upptecknat t. ex. de slät-
terdagsverk, som sockenboarna i äldre
tid årligen gjorde åt socknens Präst. Vi-
dare till stora gods t. ex. F.d. "Grewagodsens
örreport" i Helleberga socken, Kronobergs-
län. Där voro sk. "Godsarbänder," som a-
renderade gårdar av godset och de ingick
i arendet att bönderna skulle göra vissa
slätterdagsverk och vissa kördagsverk årligen.
Det hette hos oss "Herredagar." Något annat i
den frågan veta vi ej att meddela.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6226:15.

Landskap: Småland.

Härad: Handbörds.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Carl Viking

Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Berättat av: E. N. Käck. m. f.

Född år 1845. i Kråksmåla socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Byarna besöktes före 1850. av hantverkare före- (68.
trädesvis skräddare och skammakare och
lundbindare m. f. Man behövde många "fjär-
lunnor" ty i gammal tid brändes mycket
dalstjära och såldes i städerna, som redan
upptecknat är. "Jättare" Familjer av löst
folk, som bodde tillhupa och bebländat sig
med Ligenare. Som färdades hela famil-
jer i en usel vagn efter en utmages häst
och barnvagnar och gamla krätkor så det höi-
des över hela byn. Som pigade mat och klä-
der, voro argvinta och sade sig kunna för-
trolla folk och få, om man vägrade som
det begärda. Som sålde bostadsförelser,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M6226:16.
Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Handöförd. Adress: Turåkra - Kråksmåla.
Socken: Kråksmåla. Berättat av: S. H. Käck.
Uppteckningsår: 1939. Född år 1845. i Kråksmåla socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

värdeöst. Som förkunnat koppärskare, (69.
men dåligt; men ligga, koka ensamma
kvinnor och lura folk i allt, det var och
är kattare mäskare till. "Skojare" (Häst
skojare) var i regel kattare. Den gav si-
na utsläpningar, så den för en
dag så ut, som betade Lejan, så byt-
te den sig till bättre hästar hos bän-
der, som vora godtrogna; men om nå-
gon dag, så "pölla kattarkastärna ihop
som en utsläpningsskalmbok." Den sålde
kattare "Lerkärl" (Keramik), dyr men då-
lig. "Fesse" (Träck figgare) "Faut" (Enfaldig,
mindre vetande figgare.) "Travelapp" (Bestän-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6276:17.

Landskap: Småland.

Härad: Handbörds.

Socken: Kråksmåla.

Uppteckningsår: 1989.

Upptecknat av: Carl Viking

Adress: Furåkra Kråksmåla.

Berättat av: G. A. Käck.

Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

dig tiggare, mörda Luffare.)" I ex. "Vildrefsing"⁽⁷⁰⁾
(hemlös tiggare) o.s.v. Fattarekvinnor vara
präcka i sina uttryck, En sådan kom in
i mitt barndomshem en sommardag och
sade, "Fru ge mej en Brunk mjölk med
bakit på- (med gräddan på) 2 rillar och en
kaka bröd. Niu man ligger på vägha-
ten därute, Han har en "balle" (böld) på
bukken, Kräftan på kullen och 2 surar.
Senna utaga visar allt för väl huru
präcka Fattare voro. Oas! Redan beskrivna
personer vara ju tigger. Men i gammal tid
var "tiggeriet" allmänt i våra sackar. Fat-
tiga, gamla och barn gingo omkring med på-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6226:18.

Landskap: Småland, Upptecknat av: Carl Viking,
 Härad: Heabörds m. f. Adress: Furåkra² Kråksmåla.
 Socken: Kråksmåla m. f. Berättat av: G. A. Käck.
 Uppteckningsår: 1939. Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hen och liggde. Till jul voro gårdarna över-
 svämmade av "Brädtiggare," det minnes
 h. o. m. jag. Samliga män och kvinnor för-
 de litet handel till, som det hette, "Att värja
 bygången med." I. ex. Slynålar, strumpe-
 skickor, byxor och hakar. Andra kitta-
 de eller kinkade poskin, som blivit tra-
 sig, men de flesta endast liggde.

G. Kråksmåla sockens första handelsbod hette
 "Spensborg" och låg nära Hinkults-gods vid
 Kalmar & Ksjä-Landsvägen. Den ägdes av
 Göran och hans hustru Helena. Sam sålde
 kaffe, socker, smus, vin (och brännvin i smyg.)
 Så hade dom knappar, slynålar m. m. För fanns

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6226:19.Landskap: Småland.Upptecknat av: Carl Viking,Härad: Handbörd. m. f.Adress: Juråkra² Kräksmåla.Socken: Kräksmåla, m. f.Berättat av: P. A. Käck.Uppteckningsår: 1939.Född år 1845. i Kräksmåla socken.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mycket att köpa. Så köpte dam eller bytte sig^(P)
till Lump och Ben, som dam i sin tur sålde.
Så var vid tiden 1845. Sen första "Föreningsbø-
den" i Kräksmåla blev 1868. å Klipstera, och
ägdes av 24. rika bönder i socknen. Boden
låg alldeles intill Kalmar- Eksjö- Lands-
vägen. Där fanns kaffe, socker, vetemjöl, råg-
mjöl, sill, salt, Fläsk, smör, röktobak, mägob
lygger m. m. men ej på långt vad en smär-
ta 1^{sta} klass lanthandel kan utvisa. - För-
sta handelsboden i Elghult var innehavaren
Godsägaren Jan Welanders i godset Kvorn-
gårdarna. Han hade att börja med sam-
me varor i portion, som bemålde Göran

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 6726:20.

Landskap: Småland.
 Härad: Handbörds, m. f.
 Socken: Kråksmåla, m. f.
 Uppteckningsår: 1989.

Upptecknat av: Carl Viking
 Adress: Furåkra, Kråksmåla.
 Berättat av: P. A. Käck, m. f.
 Född år 1845 i Kråksmåla socken.

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

å "Phensborg" han köpte lump i mängd (73.
 och bytte även på varor. Welanders hade en
 "Gräppappersfabrik" och av lumpen gjorde
 han papper. så har min fader m. f. be-
 rättat. Se var vid tiden 1840. Men 1870 Bygg-
 des å Welanders ägor buteljglasbruk och
 då utvidgades affären i liket med benäm-
 nda "Föreningsbod." "Föreningsbod" i Hghults
 socken blev å Kranofors 1877. Så 12 bönder
 från Frösche i socknen där byggde butelj-
 glasbruk och ägde även boden, som före-
 stods av en Ficka, som benämndes för
 "Maria Loppshäde." Affären fanns duktig
 med matvaror och tyger till arbetskläder m. m.

Skriv endast på denna sida!